

MOLNÁR CSONGOR
BŐ EGY ÉV UTÁN
ÚJRA VÁLASZTÁSOK SZERBIÁBAN:
ELŐREHOZOTT KÖZTÁRSASÁGI PARLAMENTI,
TARTOMÁNYI ÉS HELYI ÖNKORMÁNYZATI
VÁLASZTÁSOK

Szerbiában 2022 áprilisa után bő másfél évvel, 2023. december 17-ére előrehozott köz-társasági parlamenti és tartományi választásokat írtak ki.¹ Emellett Belgrádban és további 64 községben helyi önkormányzati választásokat tartottak.² Az elmúlt egy-másfél év az ország belpolitikáját tekintve mindenről, csak nem a konstruktív parlamenti munkáról szólt. A rekordhosszú, alkotmányos kereteken időben túllépő kormányalakítást követően 2022-ben és 2023-ban több erőszakos akció rázta meg az ország belső rendjét. Az ellenzék sikeresen építette a kampányát ezekre az ügyekre, a már megszokott forгатókönyv szerint tömegtüntetéseket szervezett a fővárosban és az ország nagyvárosaiban. A 2022–23-as évek a vajdasági magyar közösség és fő pártja, a Vajdasági Magyar Szövetség (VMSZ) esetében szintén eseménydúsak voltak. A 2022. áprilisi választások után a VMSZ novemberben újra kampányban találta magát a Magyar Nemzeti Tanácsért folyó választásokon. A különböző szintű politikai megmérettetések mellett sokként érte a közösséget a 2022-es népszámlálás eredménye. Az elmúlt évtizedben a szerbiai magyar kisebbség létszáma mintegy 70 ezer fővel csökkent, holott az országban béke van, a nemzeti kisebbségek jogai biztosítottak, Szerbia megkezdte európai uniós csatlakozási folyamatát, és a magyar–szerb kapcsolatok a két kormány értelmezése szerint sosem voltak jobbak. A VMSZ, amely sikeresen vette a 2022-as év választásait, a 2023-as kampány kezdete előtt elvesztette elnökét. Pásztor István, akit a párt utolsó előtti kongresszusán egyöntetűen választottak meg újabb négy évre, 2023. október 30-án elhunyt. Pásztor halálával egy korszak zárult le a vajdasági magyar politikában. Az elnök, aki 2007-ben Kasza Józseftől vette át a párt vezetését, az elmúlt bő 15 évben szinte egymaga határozta meg a vajdasági magyar közélet alakulását. A magyarországi és szerbiai nyilvánosság a nevéhez köti a történelminek nevezett két nemzet

1 Vučić: December 17-én választások lesznek! *Szabad Magyar Szó*, 2023. október 12. Letöltés helye: www.szmsz.press; letöltés ideje: 2024. 02. 02.

2 Uo.

közötti megbékélést és a sikeresnek nevezett kisebbségi politizálást. A pártelnöki székben átmenetileg megbízott elnökként idősebb fia, Pásztor Bálint, az VMSZ alelnöke, belgrádi parlamenti képviselője, frakcióvezetője és Szabadka város képviselő-testületének elnöke követte, akit a párt márciusi XX. tisztújító kongresszusán egyhangúan – 333 igen és 2 nem szavazattal – a párt elnökének választottak meg.³

A tanulmány első fejezete a választásokat megelőző bő másfél év legfontosabb eseményeire mutat rá. A második fejezet a kampányt és a választások kimenetelét mutatja be, különös tekintettel a VMSZ-re. Az utolsó fejezetben a tanulmány arra tesz kísérletet, hogy az első két részben ismertetettek alapján az országban és azon belül a magyar kisebbség köreiből zajló meghatározó folyamatokra mutasson rá.

Az elmúlt másfél év

Szerbiában 2023 decemberét megelőzően utoljára 2022. április 3-án tartottak előrehozott parlamenti választásokat.⁴ A többpártrendszer 1990-es bevezetése óta hagyománya van az előrehozott választásoknak, hiszen ez már a kilencedik alkalom, hogy a négyéves ciklus lejárta előtt szólították az urnákhoz a szavazókat.⁵ A Szerb Köztársaság választási törvénye listás, arányos parlamenti választásokat ír elő. Ezek értelmében az országot egy választókerületnek tekintik.⁶ 2020-ban a választási küszöböt 5%-ról 3%-ra csökkentették az ellenzék akkori választási bojkottja miatt.⁷ A kormány ezzel a választásokon való részvétellel próbálta serkenteni a listát állítókat. Választási listát pártok, civil szervezetek állíthatnak. Többségi lista esetében tízezer, kisebbségi lista esetén – amelyekről a Köztársasági Választási Bizottság (Repulička Izborna Komisija – RIK) dönt – ötezer támogatói aláírásra van szükség. A kisebbségi listákra nem vonatkozik a 3%-os küszöb. E listák esetében úgynevezett természetes küszöböt vesznek figyelembe. A törvény értelmében a választási eredmények ismeretében a leadott összes szavazatot elosztják a kiosztható parlamenti képviselői helyek számával (250). Így kiszámítható az egy parlamenti helyhez szükséges szavazatszám. A 2020-as törvénymódosítást követően, aminek értelmében 3%-ra csökkentették a bejutási küszöböt, a VMSZ további módosítást nyújtott be, mivel a párt értelmezésében az

3 Dr. Pásztor Bálint a VMSZ megbízott elnöke. *VMSZ*, 2023. november 5. Letöltés helye: www.vmsz.org.rs; letöltés ideje: 2024. 02. 02.

4 Dragojlo, Sasa: Serbian President, Ruling Party Won Elections. *BalkanInsight*, 2022. április 3. Letöltés helye: www.balkaninsight.com; letöltés ideje: 2024. 02. 02.

5 Előrehozott köztársasági parlamenti választások Szerbiában: 1992, 1993, 2000, 2003, 2008, 2014, 2016, 2022, 2023. vö. Horváth László: A parlamenti választási rendszerek nemzeti kisebbségi vonatkozásai a Nyugat-Balkánon – harminc éve a demokrácia árnyékában? *Kisebbségi Szemle*, 2020. 2 (6). 7–35, itt: 21.; Koller Boglárka – Ördögh Tibor: *Délkelet-Európa politikai rendszerei*. Dialóg Campus Kiadó: Budapest, 2017. 198–199.

6 Horváth, 2020. A parlamenti választási rendszerek nemzeti kisebbségi vonatkozásai... i. m. 21.

7 Szabó Zsolt: *A Nyugat-Balkán parlamentjei*. Gondolat Kiadó: Budapest, 2016.

intézkedés a kisebbségi listák bejutási esélyeit veszélyeztette. A törvénymódosítás értelmében a kisebbségi listákra leadott szavazatokat megszorozzák 1,35-tel, és így állapítják meg a képviselők végleges számát.⁸

A koronavírusjárvány árnyékában megrendezett 2020-as parlamenti, tartományi és helyi önkormányzati választásokon a szerb ellenzéki pártok távol maradtak a megmérettetéstől. Döntésükkel a nemzetközi közösség és nyilvánosság figyelmét szeretnék volna felhívni az aránytalan versenyre, az ország demokratikus intézményeinek leépítésére és a szerbiai médiának a Szerb Haladó Párt (SZHP) vezette kormány általi kisajátítására. A választásokon az SZHP túlnyerte magát, és tényleges ellenzék nélkül kormányzott 2022-ig. Az SZHP számára a győzelem nem mutatott túl jól, különösen nem a külföldi, elsősorban EU-s szövetségesei felé. A 2020 júniusa és 2022 áprilisa közötti időszakot a parlamentből kimaradt ellenzék tudatosan igyekezett tematizálni, mivel a bojkott melletti döntése visszafele sült el, hiszen a parlamenten kívül még nehezebb terepen kellett megmutatnia magát. Ennek ellenére sikerült elsősorban az EU-s szereplők figyelmét felhívni a választások aránytalanságaira. Az ellenzék és a kormány között folytatott tárgyalások eredményeként végül a 2022. április 3-ára előrehozott választások kiírásában állapodtak meg.⁹ A választásokat újra az SZHP vezette és a köztársasági elnök, Aleksandar Vučić nevével fémjelzett tömörülés nyerte, azonban nem tudott abszolút többséget szerezni (120 hely). Vučić a választások estéjén, amikor még úgy tűnt, hogy a VMSZ hat helyet szerez, ami elég lett volna a parlamenti többséghez (126), a magyar párt mellett köteleződött el. Miután a VMSZ végül csak öt helyet kapott, Vučić visszatért régi szövetségesehez, a Szerbiai Szocialista Párthoz (SZSZP). A szocialistákkal, illetve a Vajdasági Horvátok Demokratikus Közösségével összefogva meglelt a parlamenti többség. A VMSZ a kormányban támogatóként vett részt. A parlamentben két jelentős ellenzéki tömörülés, az Együtt Szerbia győzelméért (Ujedinjeno za pobedu Srbije) centrista-liberális, illetve a Muszaj (Moramo) zöld-baloldali blokk jutott be. Az előzetes találgatások ellenére Vučić államfő kitartott Ana Brnabić addigi miniszterelnök mellett, és október 26-án, rekordnak számító 205 nap után megalakult a harmadik Brnabić-kormány.¹⁰ Az ellenzék legnagyobb sikerét a fővárosban érte el, ahol elnyerte a szavazatok többségét, de nem tudta megszerezni a képviselői mandátumok többségét. Vučić utasítására visszatartották a pontos eredményeket, míg az államfő ki nem hirdette az SZHP győzelmét. Az ellenzék azonnal a választások megismétlését követelte.¹¹

8 Molnár Csongor: Elhúzódoó választások. Köztársasági elnöki és előrehozott parlamenti választások Szerbiában. *Kisebbségi Szemle*, 2022. 3 (8). 77–96, itt: 79.

9 A 2022-es választásokról részletesen lásd Horváth László: Előrehozott parlamenti választások Szerbiában – erősödő ellenzék, magabiztos jobboldali győzelem. *Parlamenti Szemle*, 2022. 1 (7.) 93–116, itt: 95–97.

10 Ilic, Vujo: Vucic Keeps Options Open With Serbia's new Govt. *BalkanInsight*, 2022. november 1. Letöltés helye: www.balkaninsight.com; letöltés ideje: 2024. 02. 02. vö. Horváth László: Előrehozott parlamenti választások Szerbiában, i. m. 115.

11 Dragojlo, Sasa: Serbian President Accepts Opposition Demand for New Polls in Capital. *BalkanInsight*, 2022. április 18. Letöltés helye: www.balkaninsight.com; letöltés ideje: 2024. 02. 02.

Az SZHP mint vezető kormánypart újból hatalomban tudhatta magát, viszont számos belső és külső kihívással kellett szembenéznie. A 2022. február 24-én elindított Ukrajna elleni orosz offenzíva nehéz helyzetbe hozta a hagyományosan Oroszország-párti szerb jobboldalt, így az SZHP-t is. A szerb fővárosban szervezett oroszpárti tüntetések, a semlegességre hivatkozás elve miatt a szerb kormány tartózkodása az Oroszország elleni szankciók kapcsán nem javított sem a kormány, sem az ország nemzetközi megítélésén, ugyanakkor nem is rontották azt lényegesen. Aleksandar Vučić és az SZHP továbbra is élvezte a nyugati szövetségesek támogatását.

A 2023-as előrehozott választások előtt két jelentősebb eseménysorozatot fontos megemlíteni. 2022 nyara óta Koszovón újabb összetűzésekre került sor az albán hatóságok és a régió északi részében élő szerb lakosság között. A konfliktussorozat a személygépjárművek rendszámátláival kapcsolatos adminisztratív viták miatt lángolt újra fel. A szerbiai rendszámú autók csak úgy utazhattak be Koszovó területére, hogy letakarták a Szerb Köztársaság felségjelzéseit. A konfliktust végül európai uniós szereplők közbenjárásával sikerült megoldani, és a tizenegy éve húzódó ügy megoldását elhalasztották 2022. október 31-éig.¹² Az év hátralevő részben a két ország közötti viszony rendezését az úgynevezett ohridi egyezmény határozta meg.¹³ A német és francia diplomaták által kidolgozott dokumentum a bilaterális kapcsolatok rendezésének új megközelítését jelentette volna, a már meghozott brüsszeli egyezmény és számos egyéb tárgyalás mellett. A szeptemberben kiszivárogtatott dokumentumot végül 2023 áprilisában írták alá. Ezután számos északi szerb községben a szerb elöljárók lemondtak a pozíciójukról. Tovább nehezítette a viszonyt, hogy a koszovói albán rendőri alakulatok razziákat hajtottak végre a régió északi részén. A szerb kormány pedig szerb katonai alakulatok Koszovó területén történő bevetésével riogatott, ezt azonban a KFOR NATO által vezetett nemzetközi békefenntartó haderő egyöntetűen elutasította. Az északi községekben tartott előrehozott helyi önkormányzati választásokon az SZHP-vel szoros kapcsolatot ápoló Szerb Lista bojkottra szólított fel. A koszovói hatóságok a bojkott miatti nagyon alacsony (3,47%) részvételi arány mellett megtartott választások után albán elöljárókat neveztek ki a szerb többségű községek élére. Erre újabb tüntetések, majd zavargások törtek ki, amelyek központja Zvečan település volt. A tüntetéshez a KFOR főleg magyar alakulatai vonultak ki. A szerb tüntetők és a KFOR alakulatai között összecsapásra került sor, amelyben több magyar katona megsérült. Az egyikük sérülései miatt elveszítette egyik lábát, míg egy másik katona a történetet követően Koszovóban öngyilkos lett.¹⁴ Ezt követte a koszovói

12 Serbia-Kosovo ID document row settled, says EU. *BBC*, 2022. augusztus 27. Letöltés helye: www.bbc.com; letöltés ideje: 2024. 02. 03.

13 Novi plan Šolca i Makrona za Kosovo i Srbiju: Realnost ili spisak želja. *Vreme*, 2022. szeptember 23. Letöltés helye: www.vreme.com; letöltés ideje: 2024. 02. 03.

14 Pál Tamás: Öngyilkos lett egy magyar katona Koszovóban. *Telex*, 2023. július 7. Letöltés helye: www.telex.hu; letöltés ideje: 2024. 02. 03.

rendőrség egyik tisztjének életét követelő banjskai fegyveres incidens, amelyet az SZHP-vel szoros kapcsolatot ápoló Milan Radoičić üzletember, a Szerb Lista elnöke szervezett.¹⁵

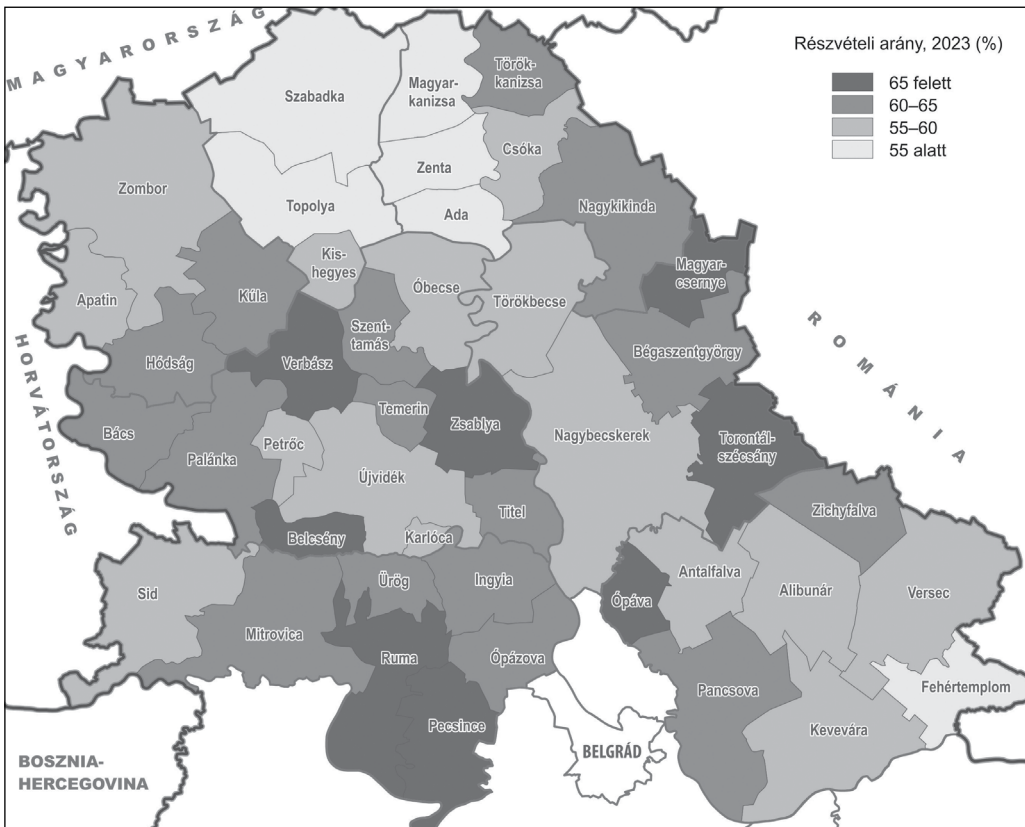
A választásokat megelőző másik kulcsfontosságú eseménysorozat az országot megrázó május eleji erőszakhullám volt. 2023. május 3-án a belgrádi Vladislav Ribnikar Általános Iskolában az iskola egyik diákja tüzet nyitott társaira és az intézmény dolgozóira. Az árokfutás következtében hat ember meghalt, tíz pedig megsebesült. Egy nappal később Mladenovac és Smederevo városok között szintén lövöldözésekre került sor, amelyekben kilenc ember életét veszítette, és tizenketten megsérültek.¹⁶ A két árokfutás sokkolta az országot. Közös ellenzéki tüntetéseket szerveztek május 8-ára *Szerbia az erőszak ellen (Srbija protiv nasilja)* címen. A demonstrációsorozat sikeresen megmozgatta a főváros és más nagyvárosok lakosságát. A tüntetéseken mindenekelőtt az SZHP hatalomra kerülésével kialakult közhangulatot támadták, és hangosan tiltakoztak a szerbiai fegyver- és erőszakcultúra ellen. Branko Ružić oktatási miniszter az internetet és a videójátékokat okolta a törtétekért, és kijelentései miatt rövidesen kénytelen volt lemondani. A kormány közben az illegális fegyverbirtoklás felszámolását és a fegyvertartás szigorítását jelentette be. Emellett fokozott rendőri jelenlétet ígért az iskolák közvetlen közelében.¹⁷

Az észak-koszovói konfliktusok, a két árokfutás és a sokasodó belpolitikai kihívások fényében – magas infláció, az életszínvonal csökkenése – döntött Aleksandar Vučić köztársasági elnök a választások kiírása mellett. A felelősséget az államfő az ellenzékre hárította, hiszen értelmezése szerint ők akartak választásokat. December 17-én 18 választási lista közül választhattak a szavazók. A választásokat megelőző kérdés az volt, hogy milyen arányban fog az SZHP nyerni, illetve milyen eredménnyel zár az akkorra már egy közös listán induló ellenzék. A választásokon végül a 6 500 666 választópolgárból 3 820 746 vett részt, ami 58 százalékos, az előző évihez képest 0,24 százalékponttal magasabb részvételi arányt jelentett.

15 Kosovo optužuje Milana Radoičića za napad na policiju. *Radio Slobodna Evropa*, 2023. szeptember 25. Letöltés helye: www.slobodnaevropa.org; letöltés ideje: 2024. 02. 03.

16 Dragojlo, Sasa: Second Mass Shooting in Two Days Stuns Serbia, Killing Eight. *BalkanInsight*, 2023. május 5. Letöltés helye: www.balkaninsight.com; letöltés ideje: 2024. 02. 03.

17 Grković, Branislav: Ostavka kao moralni čin: Da li Ružić i Dačić misle na to. *Vreme*, 2023. május 4. Letöltés helye: www.vreme.com; letöltés ideje: 2024. 02. 03.

1. ábra: Részvételi arány a 2023-as választásokon a vajdasági községekben

December 17-én a köztársasági parlamenti választáson 18 lista szállt versenybe. Az SZHP a köztársasági elnök nevével fémjelzett Szerbia nem állhat meg (Srbija ne sme da stane) listával indult. Az SZSZP szinte semmit sem változtatott a kampányán, az Ivica Dačić Szerbia kormányfője (Ivica Dačić – Premijer Srbije) nevű listával jelentkezett, a 7-es számú, a Szerbia az erőszak ellen (Srbija protiv nasilja) elnevezésű listával az összellenzéki formáció próbálkozott. A szélsőjobboldali Szerb Radikális Párt (SZRP) külön listát állított össze Vojislav Šešeljjel az élen. A választásokon emellett további szélsőjobboldali tömörülések is versengtek. A 4-es szám alatt indult Milica Đurđević Stamenkovski és Boško Obradović vezetésével az Eskütevők Szerb Párt (Srpska Stranka Zavetnici) és a Dveri (Oltárajtó) pártok alkotta Nemzeti Gyülekezet (Nacionalno Okupljenje). A másik szélsőjobboldali formáció, az Új Szerb Demokrata Párt (Nova Demokratska Stranka Srbije – NDSS) és a Szerb Királyság Megújításáért Mozgalom (Pokret za obnovu Kraljevine Srbije – POKS) által alkotott koalíció az 5-ös szám alatt szállt versenybe. Vuk Jeremić egykori külügyminiszter és ENSZ-küldött erősen meggyengült Néppártjának (Narodna Stranka – NS) külön listája volt. Önálló listán indult a legújabbban az ohridi egyezmény ellen kampányoló egykori

gazdasági miniszter és alt-right politikus Saša Radulović vezette Elég volt! (Dosta je bilo!), amelyen az egykori államfő Boris Tadić is helyet kapott. Ezek mellett kisebb tömörülések is megjelentek, mint a vírustagadó pulmonológus Branimir Nestorović Mi – A Nép Hangja (Mi – Glas iz Naroda), valamint a szakértőket felvonultató, erősen Európa-párti Szerbia Nyugaton (Srbija na zapadu) lista. A kisebb mozgalmak közé sorolható még a russzofil Orosz Párt, illetve az Aleksandar Vučićsal jó kapcsolatot ápoló Liberális Demokrata Párt (Liberalno-Demokratska Partija – LDP) és Čedomir Jovanović Muszáj másképp (Mora drugčije) listája.

Az említettek mellett több kisebbségi lista is képviseltette magát. A Vajdasági Magyar Szövetség új, ám már megszokott háromszavas szlogennel (Elnökünkért, közösségünkért, jövőnkért!) vágott neki a megmérettetésnek. A szerbiai bosnyákok két listát állítottak. Az Usame Zukorlić által vezetett Igazságosság és Megbékélés Pártja (Stranka Pravde i Pomirenja) a Vajdasági Horvátok Demokratikus Közösségével (Demokratska Zajednica Vojvođaskih Hrvata – DZVH) közösen állított listát, míg Sulejman Ugljanin Sandzsáki Demokratikus Akció Pártja (Stranka Demokratske Akcije Sandžaka – SDAS) önállóan indult a választásokon. A szerbiai albánok szintén két listát állítottak. A Shaip Kamberi vezette Demokratikus Cselekvésért Párt (Partia për veprim demokratik – Stranka Demokratske Akcije) más kisebb formációkkal Az albánok politikai küzdelme folytatódik (Politička borba Albanaca se nastavlja) listán szerepelt, míg az Alternatíva a változásért (Alternativa për ndryshim – Alternativa za promene) és Visar Mehmeti az Albán Demokratikus Alternatíva – Egyesült Völgy listán indult. Kisebbségi listát állított még számos kisebbségi párt és szervezet, mint például az Együtt a jövőért és a fejlődésért – Koalíció a békéért és a toleranciáért, amelyen a zentai székhelyű radikális jobboldali Magyar Polgári Szövetség is szerepelt.

A választások előtt az ellenzéki megmozdulások sajátos színfoltja a közéleti személyiségek által útjára indított ProGlas civil kezdeményezés volt.¹⁸ A ProGlas aláírói és támogatói nem indítottak saját választási listát, viszont részt kívántak venni az ellenzéki szavazók mobilizálásában. Érdekes módon a kezdeti lendület a hatalomnál megkongatta a vészharangot, hiszen Aleksandar Vučić és az SZHP hamarosan saját, hírességekkel teli támogatói listával rukkolt elő. A lista érdekessége, hogy az aláírói között akadtak bőven magyar származásúak is, mint például a zentai birkózó testvérpár, Nemes Viktor és Nemes Máté, a – magyarországi finanszírozásból létrehozott – magyarkanizsai Vajdasági Birkózó Akadémia igazgatója, Bálint Zoltán, a Vajdasági Klinikai Központ igazgatója, Stokić Edit, vagy a Szerb Röplabda Szövetség elnöke, Mester Gyula.¹⁹

A választások nem hoztak lényegi változást, az SZHP az előző évi megmérettetéshez képest megerősödött. A szavazatok 46,75 százalékát megszerezve az elkövetkező négy évre 129

18 Predstavljena inicijativa „ProGlas”, građani se pozivaju da izadu na izbore. RTV, 2023. november 7. Letöltés helye: www.rtv.rs; letöltés ideje: 2024. 02. 01.

19 Ismert magyarok, akik támogatják a Vučić-rezsimet. Szabad Magyar Szó, 2023. december 10. Letöltés helye: www.szmsz.press; letöltés ideje: 2024. 02. 01.

képviselőt küld a Népképviselőházba. Az SZHP-nak ezzel többsége van a belgrádi törvényhozásban, és nincs szüksége koalíciós partnerre. Aleksandar Vučić államfő a párt eredményváróján nem nyilatkozott a lehetséges koalíciós egyeztetésekről. A 2023-as kampánynak nagy reményekkel nekivágott ellenzék nem tudott megfelelni az elvárásainak. Az együtt induló ellenzéki pártok listája a leadott szavazatok 23 százalékát szerezte meg, és 65 képviselővel lesz jelen az új parlamenti ciklusban a szkupstinában. A választások egyértelmű vesztese Ivica Dačić és az SZSZP, amelyik a megszerzett 6,7 százalékkal ugyan 18 képviselőt küldhet a szerb törvényhozásba, mégis lényeges szavazatvesztéssel kell számolnia. Az SZSZP szavazóit mindenekelőtt az SZHP tudta magához vonzani. Ivica Dačić pártelnök a párt eredményváróján, ahol kevés ok volt a közismert szocialista, rézfúvosoktól hangos ünneplésre, belengette lemondását. A választások legnagyobb meglepetése a 4,8%-kal a szerb parlamentbe bejutó Branimir Nestorović vírustagadó orvos, összeesküvéselemélet-hívó Mi – a Nép Hangja listája volt. A hagyományos szerbiai szélsőjobboldalból az Új Szerbiai Demokratikus Párt listája 5,02%-kal megugrotta a parlamenti küszöböt, míg a Nemzeti Gyülekezés nevű lista nem.²⁰ A folyamat mögött az elemzők újra az SZHP-t látták, amely mérsékelt nacionalista üzeneteivel sikeresen magához tudta vonzani a két lista bázisának moderált szavazóit. Emellett Milica Đurđević Stamenkovskival és pártjával kapcsolatban továbbra is visszatérő vád, hogy az SZHP által fenntartott „házi” szélsőjobboldal. A kisebbségi listák közül a szandzsáki bosnyákok két listája két-két képviselőt, míg a Shaip Kamberi vezette albánok és az Orosz Párt listája egy-egy képviselőt küld a parlamentbe.

Választási év/Választási lista	2023	
	Képviselők száma	Szavazatok aránya (%)
Szerb Haladó Párt	129	46,75
Szerbia az erőszak ellen	65	23,66
Szerbiai Szocialista Párt	18	6,55
Nemzeti Demokratikus Alternatíva	13	5,02
Mi – a Nép Hangja	13	4,69
Vajdasági Magyar Szövetség	6	1,77
Együtt az igazságosságért – Igazság és Megbékélés Pártja a Vajdasági Horvátok Demokratikus Közösségével	2	0,76
Szandzsáki Demokratikus Akció	2	0,57
Az albánok politikai küzdelme tovább folytatódik	1	0,35
Orosz Párt	1	0,3

1. táblázat: A 2023. december 17-ei előrehozott köztársasági parlamenti választások eredménye

Forrás: Rezultati izbora. Republička izborna komisija. Letöltés helye: www.rik.parlament.gov.rs; letöltés ideje: 2024. 02. 02.

20 Mirko Dautovic: Serbia's Elections – Defeat for Far Right, as well as Moderate Opposition. *BalkanInsight*, 2024. január 5. Letöltés helye: www.balkaninsight.com; letöltés ideje: 2024. 02. 02.

A köztársasági parlamenti és tartományi választások mellett Belgrádban és 64 további településen helyi önkormányzati választásokat is tartottak. A Szerbia az erőszak ellen ellenzéki lista különösen a főváros megszerzését célozta meg, ahol már a 2022-es választásokon is magukénak tudhatták a szavazatok jelentős részét, ez azonban nem jelentette a képviselői többséget a belgrádi önkormányzatban. A hatásos kampány ellenére a főváros szintén az SZHP kezén maradt. Az ellenzék ezt követően a választásokon tapasztalt visszaélések – megfigyelők megtámadása, bolgár vonatok, választók szállítása több választási helyre, a Belgrádi Štark Arénában felállított illegális szavazóhelyiség, boszniai szerb állampolgárok részvétele a belgrádi önkormányzati választáson – miatt csalásról beszélt, és a belgrádi választások megismétlését követelte. A választás utáni napon az év végéig kitartó tüntetést szervezett a Köztársasági Választási Bizottság épülete elé.²¹

A Vajdaság Autonóm Tartomány képviselőházának helyeiért 13 lista versengett, de annak összetétele sem változott nagyon. A vajdasági tartományi választásokon szintén az SZHP diadalmaskodott, jobb eredményt elérve, mint köztársasági szinten. Második legnagyobb erőként szintén a Szerbia az erőszak ellen listája került ki a megmérettetésből, harmadik helyen pedig a VMSZ listája végzett. Hét-hét mandátummal lesz jelen a következő ciklusban az SZSZP és az Új Szerb Demokrata Párt, illetve egy képviselőt küldhet az Orosz Párt Újvidékre.²² A vajdasági tartományi választások a kampány teljes ideje alatt a köztársasági parlamenti választások árnyékában maradtak. A pártok többségének kampánya abból állt, hogy a kommunikációba – plakátokba, reklámokba – valahogy beillesztették a „Vajdaság” szót. Az SZHP választási szlogenje például a Szávától és Dunától északra „Vajdaság nem állhat meg”-ként szólt.²³ A szakértők rámutattak, hogy a pártok programjai nem szenteltek különösebb figyelmet az autonóm tartománynak.²⁴ A tartományi választáson a Vajdasági Szociáldemokrata Ligával (Liga Socijaldemokrata Vojvodine – LSV) indult a Vajdasági Magyarok Demokratikus Közössége (VMDK), ám a lista nem érte el a bejutási küszöböt.²⁵

21 Ivanji, Andrej: Protesti ispred RIK-a: Koji je plan? *Vreme*, 2023. december 20. Letöltés helye: www.vreme.com; letöltés ideje: 2024. 02. 03.

22 Ukupan izveštaj o rezultatima izbora za poslanike u skupštinu Automne Pokrajine Vojvodine, održan 17. decembra 2023. godine. *Pokrajinska izborna komisija*, 2024. január 14. Letöltés helye: www.pik.skupstinavojvodine.gov.rs; letöltés ideje: 2024. 02. 03.

23 Koludžija, Denis: Izbori za Skupštinu AP Vojvodine – najnevažniji sporedni izbori. *Autonomija*, 2023. december 3. Letöltés helye: www.autonomija.info; letöltés ideje: 2024. 02. 03.

24 Uo.

25 Ukupan izveštaj o rezultatima izbora za poslanike u skupštinu Automne Pokrajine Vojvodine, održan 17. decembra 2023. godine. *Pokrajinska izborna komisija*, 2024. január 14. Letöltés helye: www.pik.skupstinavojvodine.gov.rs; letöltés ideje: 2024. 02. 03.

Lista	2023	
	Képviselők száma	Szavazatok aránya (%)
Szerb Haladó Párt	66	47,31
Szerbia az erőszak ellen	30	21,85
Vajdasági Magyar Szövetség	9	6,47
Nemzeti Demokratikus Alternatíva	7	5,14
Szerbiai Szocialista Párt	7	5,05
Orosz Párt	1	1,01

2. táblázat: A 2023. december 17-ei előrehozott tartományi választások eredménye²⁶

Az ellenzék újból sikertelenül futott neki egy országos választásnak, amelyben közrejátszik az ellenzéki oldal mély fragmentáltsága. Jelen pillanatban nincs olyan ellenzéki formáció, amely egymaga a közvélemény-kutatásokon két számjegyű százalékos támogatottságot tudna felmutatni az SZHP-vel szemben. Sőt az eddig két számjegyű SZSZP is szavazatokat veszített az SZHP javára. Az ellenzék lehetőségeit tovább nehezíti, hogy a lényeges politikai kérdésekben alig van eltérés az uralkodó SZHP narratívájához képest. Olyan kulcskérdésekben, mint az EU-csatlakozás vagy Koszovó hovatartozása, nincs lényegi eltérés. Csak kevés olyan mikropárt van, amelyik fel merte vállalni Koszovó függetlenségét vagy a srebrenicai népirtás elismerését. Az összetartó kapocs az ellenzéki formáció mögött az SZHP- és Vučić-ellenességük, ez pedig az újabb választási kudarc fényében kevésnek bizonyul.

Aleksandar Vučić köztársasági elnök és pártja – még ha annak pártelnöki funkciójáról az év folyamán le is mondott – a koalíciós partnereivel együtt magabiztosan kormányozhat az elkövetkező négy évben. Új választásokra 2027-ig az államfő szerint nem kell számítani. A Szerbia az erőszak ellen második erőként került ki a választásokból, ám alig kapott többet, mint az SZHP által megszerzett szavazatok fele. Vučić ezt figyelembe véve nyugodtan építheti tovább azt a narratívát, hogy a választásokat az ellenzék követelte ki, amelyen újfent leszerepelt. Az eredményvárók alatt számos szerbiai elemző arra hívta fel a figyelmet, hogy mivel az SZHP kényelmes többséget szerzett, nem várhatók jelentős fordulatok az eddigi politikájukhoz képest. Szerbia marad a Vučić államfő által kijelölt úton, a társadalom pedig továbbra is mélyen megosztott marad.

26 A táblázatban a választási listák nevei helyett a pártok nevei szerepelnek, kivéve az ellenzéki Szerbia az erőszak ellen listát és a Nemzeti Demokratikus Alternatívát.

Régi-új kampány

A szerbiai többségi pártokkal ellentétben a Vajdasági Magyar Szövetség a 2022. áprilisi választások után 2022 novemberében újra kampányban találta magát. 2022-ben a szerbiai nemzeti kisebbségek kulturális autonómiájuk legfelső szervének összetételéről döntöttek. A VMSZ a már megszokott elnevezésű listával indult: „Magyar Összefogás.” A lista vezetője Fremond Árpád, a párt parlamenti képviselői tapasztalattal rendelkező alelnöke volt. A VMSZ listája kihívó nélkül szerezte meg a 35 képviselői hely mindegyikét. A 35 jelölből 25 a VMSZ tagja volt, amely jól mutatja a párt végleges térnyerését a testületen belül. A VMSZ-t kihívó magyar pártok végül nem indultak a nemzeti tanácsi választásokon. A 2020-ig a VMSZ legnagyobb kihívójának számító Magyar Mozgalom (MM), mint ahogy a többi magyar politikai szervezet is, az elmúlt években teljesen marginalizálódott, és már nem veszélyeztette a Pásztor István vezette párt hatalmát. A Vajdasági Magyarok Demokratikus Közössége (VMDK) sokáig hezitált az indulással kapcsolatban, a párt vezetője, Csonka Áron viszont leszögezte, hogy a választási visszaélések miatt nem indulnak a megmérettetésen. Csonka a szavazói névjegyzék körüli legitimitásvitákat is megemlítette, ugyanis a nagyarányú magyar lakosságfogyás miatt még pontatlannak is tartotta a névjegyzéket.²⁷ A Köztársasági Választási Bizottság (RIK) végül 116 460 embert vett fel a névjegyzékre. A „Magyar Összefogás” 40 960 érvényes szavazatot szerzett. Ez a teljes választói névjegyzék 35,63%-át jelentette. A számokat tekintve a VMSZ-nek nem sikerült a teljes bázisát mobilizálni, viszont a nemzeti tanácsi választásoknak messzemenőleg nincs annyi olyan relevanciájuk, mint a köztársasági parlamenti vagy tartományi választásoknak. Az viszont a vajdasági magyar politikában monolit VMSZ számára sem mutathatott jól, hogy egy demokratikus választások keretein belül megválasztott testület posztjaiért csak egy, a jelenlegi magyarországi és szerbiai kormány támogatását élvező lista indult. Az ellenzéki magyar pártok perifériára kerülése mellett az alacsony részvételből a vajdasági magyarság politikai apátiája is kiolvasható.

Az *Elnökünkért! Közösségünkért! A jövőért!* című lista programja nem tért el az előző, 2022-es választási programban vállaltaktól. A VMSZ magát továbbra is az egyedüli magyar és vajdasági listaként pozicionálta. A VMSZ a hagyományt folytatva magát regionalista, tehát vajdasági és autonómiapárti szervezatként definiálja, amellyel már az autonóm tartomány teljes lakossága felé próbál gesztusokat tenni. A VMSZ Pásztor István elvesztése ellenére teljes erőbevetéssel kampányolt a tartomány magyar lakta településein a szórványtól a tömbig. A kampánynak, ahogy arra a választási szlogenben is utaltak, egyik központi eleme Pásztor István politikai hagyatéka volt. A kampányesemények a volt elnök elképzeléseire, mint a szerb–magyar megbékélésre és az általa elértnek vélt kisebbségpolitikai sikerekre

27 Tómos Margáreá: MNT-választás – csak egy magyar lista indul (?). *Szabad Magyar Szó*, 2022. november 25. Letöltés helye: www.szmsz.press; letöltés ideje: 2024. 02. 02.

építettek. Példaként érdemes megemlíteni Mága Zoltán adai koncertjét, amelyet a VMSZ Pásztor István emlékére szervezett, de lényegében kampányrendezvény volt.

A helyi erők mozgósítása mellett a VMSZ stábjába számos alkalommal magyar kormánytagokkal egészült ki. A kampány idejére a Vajdaságba látogatott Magyar Levente, a Külgazdasági és Külügyminisztérium miniszterhelyettese, akivel Pásztor Bálint, a VMSZ megbízott elnöke közösen jelentette be a gazdaságfejlesztési programot koordináló Prosperitati Alapítvány új pályázati kiírásait. Lázár János építési és közlekedési miniszter és Pásztor Bálint közösen adta át november végén a nyolc év után elkészült Szabadka–Szeged vasútvonalat. A vasútvonal átadása után a kampány Szabadkán, Palicson, Törökkanizsán és Óbecsén folytatódott. Kétszer is a Vajdaságba látogatott Zsigmond Barna Pál, az európai uniós ügyek minisztériumának parlamenti államtitkára, aki Palicson és Újvidéken a VMSZ-re szavazásra buzdította a helyieket. Koncz Zsófia, az energiaügyi minisztérium miniszterhelyettese és parlamenti államtitkára szintén a bácskai kampányban segítette a VMSZ-t. Őt követte Orbán Balázs, a miniszterelnök politikai igazgatója, aki a zentai Vajdasági Magyar Művelődési Intézetben tartott lelkesítő beszédet az egybegyűlteknél. Bóka János, az európai uniós ügyek minisztere a szerb kollégájával folytatott egyeztetés után a VMSZ újvidéki kampányrendezvényén szólalt fel. Ugyancsak a tartományi székvárosban kezdte meg vajdasági körútját Gulyás Gergely Miniszterelnökséget vezető miniszter, amelynek következő állomása Nagybecskerek volt. Gulyás Gergely után Nagy János, a Miniszterelnöki Kabinetiroda Miniszterelnöki Irodát vezető államtitkára buzdította szavazásra a vajdasági magyarokat Szabadkán. Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes a nyugat-bácskai falvakban tett látogatást. A kampányhajrát Szijjártó Péter külügyminiszter zárta, akinek látogatása egybeesett a Romániai Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ) elnökének, Kelemen Hunornak a vizitjével.

A magyarországi kormánytagokkal közös kampányesemények egyik emlékezetes pillanata volt, amikor Pásztor Bálint Lázár Jánosnak önkénteseket ígért a 2024-es európai parlamenti választásokhoz. A videó gyorsan lekerült az internetről.²⁸ Vitákat váltott ki emellett a VMSZ-nek az a döntése, hogy a belgrádi önkormányzati választásokon közös listán induljon az SZHP-vel, amelyen a szélsőjobboldali SZRP tagjai is helyet kaptak. A VMSZ reakciójában döntését azzal magyarázta, hogy az SZRP tagjai nem tettek semmilyen magyarellenes kijelentést.²⁹

A VMSZ kampánya alatt a tömbtől a szórványig igyekezett megszólítani a magyar szavazókat. Az eredmények fényében a kampány sikeresnek mondható, hiszen az előző évi megmérettetéshez képest a VMSZ 4464 vokssal növelni tudta a rá leadott szavazatok számát. A Köztársasági Választási Bizottság által közölt adatokat megvizsgálva minden vajdasági körzetben emelkedett a VMSZ listájának támogatottsága.

28 Tóth-Szenesi Artilla: Eltávolították Lázár János pálinkázós vajdasági videóját. *444*. 2023. december 2. Letöltés helye: www.444.hu; letöltés ideje: 2024. 02. 02.

29 Pásztor a radikálisokról: Teljesen mellékes, hogy a Szerb Haladó Párt kiket rakott még a listájára. *Szabad Magyar Szó*. 2023. december 13. Letöltés helye: www.szmsz.press; letöltés ideje: 2024. 02. 02.

Választási év	2012	2014	2016	2020	2022	2023
A VMSZ-re leadott szavazatok száma	68 323	75 294	56 620	71 893	60 313	64 747
A VMSZ-re leadott szavazatok aránya (%)	1,75	2,1	1,5	2,23	1,58	1,7
A VMSZ képviselőinek száma	5	6	4	9	5	6

3. táblázat: A Vajdasági Magyar Szövetségre (VMSZ) leadott szavazatok, 2012–2024

Forrás: Izbori za narodne poslanike Narodne Skupštine Maj 2012. Republički zavod za statistiku: Beograd, 2012.; Izbori za narodne poslanike Narodne Skupštine Mart 2014. Republički zavod za statistiku: Beograd, 2014.; Izbori za narodne poslanike Narodne Skupštine April 2016. Republički zavod za statistiku: Beograd, 2016.; Izbori za narodne poslanike Narodne Skupštine Jun 2020. Republički zavod za statistiku: Beograd, 2020.; Izbori za narodne poslanike Narodne Skupštine 3 April 2022. Republički zavod za statistiku: Beograd, 2022.; Izbori za narodne poslanike Narodne Skupštine 17 Decembar 2023. Republički zavod za statistiku: Beograd, 2023.

Az elmúlt három választás eredményeit megvizsgálva jól kirajzolódik, hogy VMSZ szavazóbázisa valahol 60 ezer fő körülire tehető. A VMSZ korábban a Demokrata Párttal ápolt szoros kapcsolatot, de 2013-tól fokozatosan újrhangolta politikáját, és közeledni kezdett az SZHP-hez. Szimbolikus pillanata volt ennek a közeledésnek az a 2013-as esemény, amikor Áder János magyar és Tomislav Nikolić szerb államfő közösen emlékeztek meg Csúrogon a második világháború magyar és szerb áldozatairól. Az államfők találkozása mára már a történelminek mondott magyar–szerb megbékélés kiindulópontjának tekinthető.³⁰ A megbékélés és az ország lassú gazdasági stabilizálódása jó pontokat szerzett a VMSZ-nek, hiszen 2014-ben történetének egyik legjobb eredményét érte el több mint 75 ezer szavazattal. A választások után Pásztor István nem rejtette véka alá, hogy pártja a jövőben a kormány része kíván lenni. Ez az akkori körülmények között egyet jelentett: együttműködést a szélsőjobboldali múltú SZHP-vel. A stratégiai döntés mögött az elemzők Pásztor István politikai tehetségét látják, aki 2010 után felismerte, hogy mint Magyarországon, Szerbiában sem lesz nagy változás, és a jobboldali-populista pártok hosszú távú berendezkedésére kell számítani, illetve ezen a keretrendszeren belül kell a kisebbségek számára kedvezményeket kivívni. A döntés nem aratott osztatlan sikert a VMSZ szavazóinak körében, ami jól látszott a párt történelmének egyik legrosszabb szereplését jelentő 2016-os választási eredményeken. A párt 56 260 szavazattal zárta a köztársasági parlamenti választásokat, és négy képviselőt

30 „A bűnnek nincs származása, sem nemzetisége”. Pannon RTV, 2013. június 26. Letöltés helye: www.pannonrtv.com; letöltés ideje: 2024. 02. 02.

küldött a belgrádi szkupstinába, ami nem volt elegendő egy önálló frakció létrehozásához. Az alacsony szavazatszám ellenére Pásztor István és pártja bizakodóan tekintett a jövőbe. A VMSZ a budapesti kormánnyal ápolt kiváló kapcsolatainak köszönhetően 2016-ban megindította a vajdasági magyar közösséget megcélzó gazdaságfejlesztési programját. Az elmúlt szűk egy évtizedben megközelítőleg 170 milliárd forinttal támogatta a magyar kormány a vajdasági magyar kis- és nagyvállalkozókat, valamint az agrárszektort.³¹ A Prosperitási Alapítványon keresztül megvalósított támogatások konszolidáltak és megerősítették a VMSZ pozícióját a magyar közösségen belül. Emellett a jelentős magyar cégeknek juttatott támogatások révén a VMSZ bizonyos szintű gazdasági háttországra tett szert, amely a vajdasági magyarság esetében egy törekeny réteg volt.³² Mindez a 2020-as választások eredményein is megmutatkozott, hiszen a párt listája több mint 71 ezer szavazattal történetének harmadik legjobb eredményét érte el.³³ A 2020-as választásokat egyrészt a Covid-19-járvány, másrészt az ellenzéki pártok választási bojkottjának árnyékában rendezték meg. A VMSZ a gazdaságfejlesztési programjával visszaszerezte választóinak egy részét, továbbá az ellenzéki listák bojkottja és a MM politikai eljelentéktelenedése miatt magához tudta vonzani a jobb választás hiányában bizonytalan szavazókat. E bizonytalan réteg jelentős része 2022-ben két, a vajdasági magyarság szempontjából elfogadható lista – Együtt Szerbia győzelméért és a Muszáj – megjelenésével megvonta a támogatását a VMSZ-től.³⁴ A pártnak több mint 60 ezer szavazattal 2022-ben is sikerült önálló frakciót alapítania a Népképviselőházban. Az eredményvárón még úgy tűnt, hogy hat képviselővel lesz jelen, ami elég lett volna a VMSZ és az SZHP koalíciójának a kormányalakításhoz.³⁵ A 2023-as év sem hozott más eredményeket. A VMSZ hasonló kampányban, hasonló jelmondatokkal sikeresen szólította meg bázisát. A megszerzett 64 ezer szavazat hat képviselői helyet és önálló frakciót jelent a párt számára.³⁶ Összevetve a részletes adatokat kirajzolódik, hogy a lista Vajdaság területéről csak 60 809 szavazatot szerzett, a maradék voks a Száva és a Duna vonalától délre fekvő szavazóhelyiségekből érkezett.³⁷

31 Folytatódik a vajdasági gazdaságfejlesztési program. *Magyarország Kormánya*, 2023. november 23. Letöltés helye: www.kormany.hu; letöltés ideje: 2024. 02. 01.

32 Losoncz Alpár: Kriteériumok mérlegelése a vajdasági (politikai) elitek teljesítményei kapcsán. In: Fedinec Csilla – Szarka László – Vizi Balázs: *Etnikai pártok Kelet-Közép-Európában, 1989–2014*. Gondolat Kiadó: Budapest, 2014. 332–375, itt: 338.

33 *Izbori za narodne poslanike Narodne Skupštine Jun 2020*. Republički zavod za statistiku: Beograd, 2020. 9.

34 *Izbori za narodne poslanike Narodne Skupštine April 2022*. Republički zavod za statistiku: Beograd, 2022. 7.

35 Molnár, 2022. Elhúzódo választások, i. m. 77–96, itt: 93.

36 Minden szavazatot megszámoltak, 46,75 százalékon zártak a haladók. Pannon RTV, 2024. január 3. Letöltés helye: www.pannonrtv.com; letöltés ideje: 2024. 02. 02.

37 Rezultati izbora. Republička izborna komisija. Letöltés helye: www.rik.parlament.gov.rs; letöltés ideje: 2024. 02. 02.

Körzet	2022	2023
Vajdaság	57 498	60 809
Észak-Bácska	21 004	21 135
Közép-Bánát	3 815	4 134
Észak-Bánát	16 982	18 533
Dél-Bánát	1 862	2 253
Nyugat-Bácska	3 916	4 007
Dél-Bácska	9 334	10 030
Szerémség	585	717

4. táblázat: A Vajdasági Magyar Szövetségre (VMSZ) leadott szavazatok körzetenként, 2022–2023

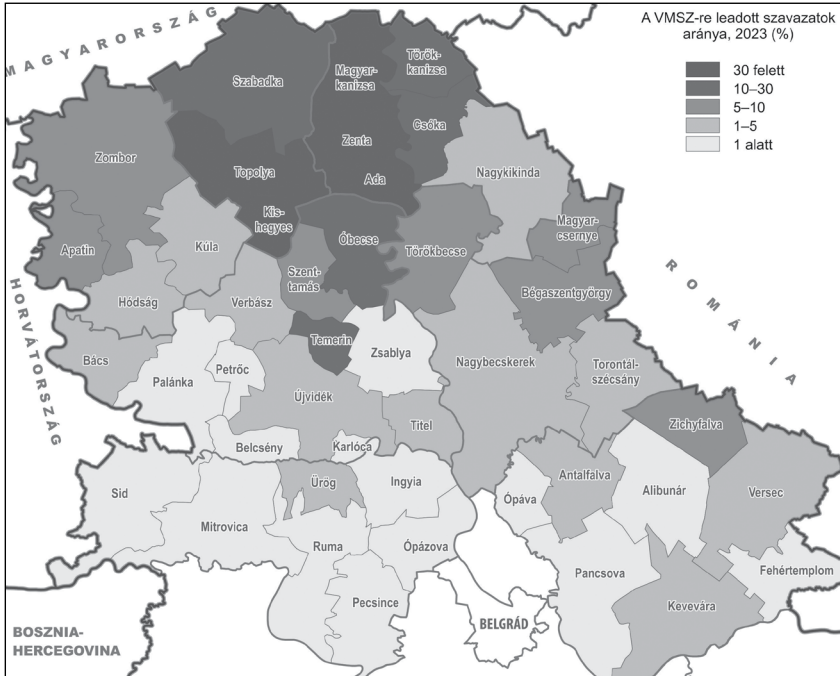
Forrás: Izbori za narodne poslanike Narodne Skupštine 3 April 2022. Republički zavod za statistiku: Beograd, 2022. vö. Izbori za narodne poslanike Narodne Skupštine 17 Decembar 2023. Republički zavod za statistiku: Beograd, 2023.

Az országos eredmények mellett további, mélyebb betekintést nyújtanak a körzeti és községi adatok. A VMSZ minden vajdasági körzetben javítani tudott előző eredményéhez képest, de ezek a számok nem hoztak lényeges előretörést. Szabadkán – a vajdasági magyarság szellemi és politikai központjában – a VMSZ mindössze kilenc szavazattal szerzett többit az előző évhez képest. A szabadkai adatok másra is rámutatnak: az SZHP hatalma továbbra is kikezdhetetlen a szecessziós városban, viszont a község területén már nem a VMSZ számít a második erőnek, ahogy az elmúlt három évben volt, hanem a Szerbia az erőszak ellen elnevezésű ellenzéki formáció. Tehát ha van egy választható erős, elfogadható, EU-párti ellenzék, az magyar szavazókat is mozgósítani tud. Nemcsak a többségi ellenzéki lista szólít meg magyar szavazókat, hanem ahogy az már megszokott, a legerősebb többségi párt, jelen esetben az SZHP is. A kormánypártnak Észak-Bácska több magyarlakta településén erős helyi szervezete van, és tudatosan célozza meg etnikai túllicitálással a szegényebb rétegeket. A Crta elemzőközpont rámutatott az SZHP módszerére, amellyel az állami ellátórendszeren keresztül épít ki függőségi viszonyokat. A klientúraépítés lényege, hogy a szociális ellátásért cserébe a lista szavazatokat követel.³⁸ Szabadka példája jól mutatja, hogy míg a VMSZ-ből kiábrándult és az SZHP-t elutasító urbánus magyar közösség hajlandó nem etnikai alapokon szerveződni, tényleges ellenzéki formációt választani, addig a szegényebb réteg – amelynek helyzetén a VMSZ kisebbségi pártként, források hiányában nem tud segíteni – a regnáló legerősebb párt felé húz. Ez a folyamat abból a szempontból

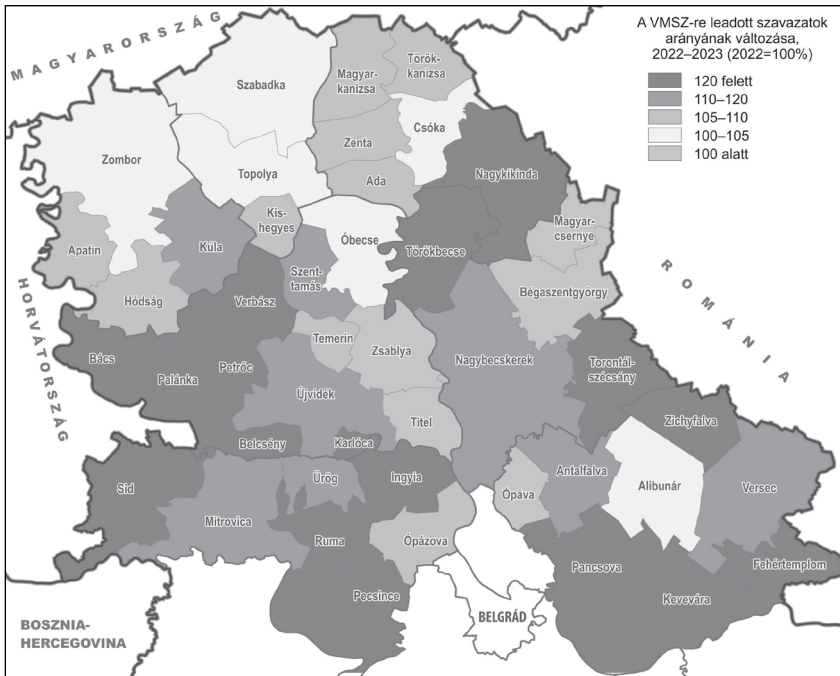
38 Stefanović, Marija – Vuković, Danilo: *Mreža političkih pritiska u centrima za socijalni rad*. Crta: Beograd, 2023.

lényeges, hogy a vajdasági magyar közösség egyre kevésbé urbánus. Hasonló folyamat figyelhető meg az észak-bánáti körzethez tartozó Csókán. A bánáti községet 2014-ben a VMSZ-nek még sikerült elhoznia, de 2016-ban már az SZHP nyert. A választásokon leadott érvényes szavazatok száma nem változott lényegesen, ám 2016-tól az SZHP mindig nyert a községben, a VMSZ-re adott szavazatok száma visszaesett. Az SZHP tehát részben sikeresen szólította meg a VMSZ szavazóit – nem beszélve arról, hogy a párt helyi szervezete a közösségi médiában magyarul is kampányolt.³⁹ A VMSZ-nek azóta sem sikerült újra vagy új választókat megszólítani, és tekintve a vajdasági középkorúak körében tapasztalható, Nyugat-Európába irányuló emigrációs tendenciákat, ez aligha fog sikerülni. A Bánátban és a bánáti szórványt vizsgálva jól kirajzolódik a VMSZ szórványbeli szavazóbázisa. Különösen 2016 után, a gazdaságfejlesztési támogatások megérkezésével az addig inkább a városi, középosztálybeli hírből álló VMSZ-nek sikerült magához láncolnia a szórványt. A gazdaságfejlesztési támogatásoknak köszönhetően a főleg mezőgazdaságból élő vajdasági magyarok jelentős juttatásokat kaptak. Ez a csoport azóta lojális bázisa a VMSZ-nek nemcsak a szórványban, de a tömbben is. Ezzel párhuzamosan a párt nem arat sikert a mobilis középkorú réteg körében, akiket nem kötnek megélhetési faktorok a (szülő)földjükhöz. A dél-bánáti körzetet tovább vizsgálva és összehasonlítva a választási adatokat a népszámlálási eredményekkel, a lehetséges etnikai választók csak kicsivel több mint egyharmadát sikerült megszólítani. Ezen túl jól látszik az is, hogy a magyarok lakta községekben nem kirívóan, ám 5-10%-kal alacsonyabb a részvételi arány a választásokon.

39 Srpska Napredna Stranka Čoka-Српска Напредна Странка Чока. Letöltés helye: www.facebook.com; letöltés ideje: 2024. 02. 02.

2. ábra: A VMSZ-re leadott szavazatok aránya a 2023-as választásokon községi bontásban

3. ábra: A VMSZ-re leadott szavazatok arányának változása községi bontásban, 2022–2023

Visszatérve a Bácskára, a lokális politikának különleges színfoltját jelenti Ada község. A VMSZ minden köztársasági parlamenti választáson sikeresen mobilizálja a Tisza menti tömb szavazóit, és rendszeresen elhossa Ada községet, a helyi önkormányzati választásokkor azonban az SZHP színeiben indul polgármester, Bilicki Zoltán rendszeresen nyer, lényeges magyar szavazatszámmal.⁴⁰ A VMSZ programját tekintve kizárólagosan etnikai és – a Vajdasági Szociáldemokrata Liga (Liga Socialdemokrata Vojvodine – LSV) térvesztése után – regionalista pártként határozza meg magát, amely a magyar kisebbség ügyei mellett a vajdasági autonómiát érintő kérdéseket is képviseli.⁴¹ E gondolat mentén a VMSZ sosem kért koalíciós partnereként miniszteri pozíciókat, hanem a régió és a közösség szempontjából kulcsfontosságú minisztériumokban – többek között mezőgazdaság, pénzügy, tanügy – kért államtitkári posztot. A VMSZ érvelésében ezeken a pozíciókon keresztül közvetlen ráhatása volt az ügyek alakulására.⁴² Érdekes ezt összehasonlítani az SZHP politikájával, amely regnálásának bő egy évtizedében fokozatosan építette le Vajdaság Autonóm Tartomány jogköreit. Az SZHP jobboldali elképzeléseiben nincs helye az autonómiának, ezt jól mutatják Aleksandar Vučić kijelentései, aki következetesen mellőzi a Vajdaság kifejezést, és csak Észak-Szerbiaként hivatkozik a régióra.⁴³ Tovább árnyalják Vučić kijelentéseit az SZHP eddigi gazdaságpolitikájának nagyberuházásai, amelyek az elmúlt években elsősorban az Újvidék–Belgrád–Kragujevac–Niš tengelyt erősítették, létrehozva egy erős belső-szerbiai központot. Az állami beruházásokból kevesebb jut a Vajdaság többi részére, különösen a nemzetiségek lakta területekre, mint pl. a Tisza mente, ahova ezt az űrt kitöltve célirányosan érkeznek a magyarországi támogatások. Erre jó példa újra Ada, ahol az SZHP lokális hatalma kikezdhetetlen, miközben az adai cégek egyik legnagyobb támogatója a magyar állam.⁴⁴ Kérdéses, hogy azáltal, hogy a Vajdaság mindinkább az ország északi periferiájává válik, milyen hatalmi zsarolási pozíciója lesz a VMSZ-nek, hiszen az európai példák – Baszkföld, Katalónia, Dél-Tirol – azt mutatják, hogy az (etno)regionalista pártok akkor képesek eredményeket elérni, ha az általuk képviselt régió gazdasági, politikai súlya nagyobb az ország átlagához képest.⁴⁵

40 *Izbori za narodne poslanike Narodne Skupštine Jun 2020*. Republički zavod za statistiku: Beograd, 2020. 20. vö. *Lokalni izbori Republika Srbija 2020*. Republički zavod za statistiku: Beograd, 2020. 37.

41 A Vajdasági Magyar Szövetség választási programja (2023–2027). Letöltés helye: www.vmsz.org.rs; letöltés ideje: 2024. 02. 02. vö. Salat Levente – Székely István Gergő: Az etnikai párt fogalma. In: Fedinec–Szarka–Vizi, 2014. *Etnikai pártok...*, i. m. 25–78.

42 Kinevezték a VMSZ nyolc államtitkárát. *Szabad Magyar Szó*, 2022. november 4. Letöltés helye: www.szmsz.press; letöltés ideje: 2024. 02. 02.

43 Aleksandar Marton (LSV): Nije severna Srbija nego je Vojvodina. *Danas*, 2023. augusztus 17. Letöltés helye: www.danas.rs; letöltés ideje: 2024. 02. 02.

44 Sikeres gazdaságfejlesztési program valósult meg Adán. Pannon RTV, 2022. március 23. Letöltés helye: www.pannonrtv.com; letöltés ideje: 2024. 02. 02.

45 Salat–Székely: 2014. *Az etnikai párt fogalma*, i. m. 36.

Mi látható, mi várható?

Az eredmények fényében a VMSZ tovább építheti narratíváját, hogy a párt és általa a vajdasági magyarok ügye az országos, tartományi és helyi önkormányzati szinten képviselve van. A VMSZ hat képviselői mandátummal újra önálló frakciót alapíthat a belgrádi Népképviselőházban, és az SZHP-nek köszönhetően újra pozíciókat fog kapni az adott minisztériumokban. Ezzel szemben a VMSZ tartományi szinten képviselői helyeket veszített, amely tovább gyengíti a párt regionalista álláspontját a központosító SZHP-val szemben. A VMSZ „egyedüli magyar listájának” a vajdasági magyar szavazók kicsit több mint felét sikerült megszólítania. Emellett a domináns többségi pártlista, jelen esetben az SZHP vezette lista sikeresen mobilizálja maga mellett a magyar szavazók társadalmilag elesettebb részét. A VMSZ és az SZHP mellett harmadikként kell megemlíteni az EU-párti ellenzék is, amelyik főleg urbánus közegben tudja megszólítani a magyar szavazókat. A VMSZ mindhárom szinten az SZHP végleges országos dominanciájának kiépítésével találja szemben magát. A párt nagy szerencséje, hogy az elmúlt évtizedben kiváló kapcsolatokat épített ki Budapest és Belgrád felé, illetve a vajdasági magyar politikai szintéren nem kell kihívókra számítani. A VMSZ monolit helyzeténél fogva és gazdaságfejlesztési programja által stabilizálta szavazóbázisát. A párt listájára leadott 64 ezer szavazattal a 116 ezer fős választói névjegyzék kicsit több mint felét sikerült megszólítania, úgyhogy a pártnak számolnia kell azzal, hogy ez a potenciális szavazóbázis az elkövetkező években tovább fog csökkenni.

A VMSZ a konszolidált szavazóbázisa ellenére sem nyugodhat meg. A 2022-es népszámlálási adatok kevés pozitív folyamatot mutattak. A vajdasági magyar lakosság az elmúlt tizenegy évben mintegy 70 ezer fővel csökkent. A csökkenés mögött a szakértők három okot állapítottak meg: az előregedést, az asszimilációt és az elvándorlást. A fiatal, mobilis réteg kivándorlása Nyugat-Európába a könnyített honosításon keresztül rendkívül könnyűvé vált, ez pedig a VMSZ jövőbeli szavazóbázisának csökkenését jelenti. Az Európai Unió intézményrendszerének, magasabb életszínvonalának és a biztosabb megélhetési feltételeinek pozitív képe ösztönzően hat a kisebbségi migrációra.⁴⁶ Nem véletlen, hogy az európai etnikai pártok az EU-ban egy biztos pontot látnak, amelynek kisebbségvédelmi keretrendszere miatt ezek a pártok határozottan EU-pártiak.⁴⁷ A népszámlálási adatok 2023. április végi publikálása után a VMSZ közleményben háritotta el magától a magyar lakosság nagyarányú csökkenéséért felróható felelősséget. A közlemény szerint a párt mindent elkövetett, hogy a vajdasági magyarok szülőföldjükön tudjanak maradni.⁴⁸ Az elvándorlás

46 Csergő Zsuzsa – Goldgeier, James M.: Kin-State Activism in Hungary, Romania, and Russia: The Politics of Ethnic Demography. In: Mabry, Tristan James – McGarry, John – Moore, Margaret – O’Leary, Brendan: *Divided Nations and European Integration*. University of Pennsylvania Press: Philadelphia, 2013. 87–127, itt: 120.

47 Uo.

48 A számok tükrében. VMSZ, 2023. május 3. Letöltés helye: www.vmsz.org.rs; letöltés ideje: 2024. 02. 02.

az adatok nyilvánosságra hozatala után a vajdasági magyar közbeszéd egyik legvitatottabb témájává vált, viszont sem a migrációról, sem az előregedésről, sem az asszimilációról nem születtek az elmúlt szűk tíz évben átfogó, az említett folyamatok részleteibe betekintést nyújtó kutatások.

Az országos politikát tekintve az SZHP-vel továbbra sem képes egyik ellenzéki formáció sem felvenni a versenyt. A legnagyobb kormánypart vezetete lista magabiztosan, koalíciós partnerek nélkül alakíthat kormányt, de az elmúlt évek hagyományait folytatva ismét koalícióban fog kormányozni. A nagy ellenzéki összefogás, ha együtt tud maradni, képes lehet valamiféle eredményeket elérni. A legnagyobb küzdőtér Belgrád marad, hiszen az ellenzéki formáció a választások után a főváros elcsalásával vádolta meg az SZHP-t. Vezetőjük, Marinika Tepić éhségstrájkba kezdett, az ellenzéki vezetők pedig sikeresen ragadták meg a pillanatot, és újabb tüntetéseket szerveztek a fővárosban. A megmozdulással felhívták magukra az Európai Parlament figyelmét. A tüntetések eredményesen tartották napirenden a hatalom részéről a választásokba történő irreguláris beavatkozások témakörét. Az Európai Parlament február elején nyilatkozatot adott ki, amelyben egy nemzetközi szakértői bizottsági vizsgálatot javasolt a szerbiai választásokon tapasztalt visszaélések miatt.⁴⁹ A szerbiai kormány részéről Aleksandar Vučić államfő és Ana Brnabić kormányfő is az állam szuverenitásába való beavatkozásként értelmezte az Európai Parlament nyilatkozatát.⁵⁰ A harc a fővárosért tovább folyik, ugyanis a SZHP képtelen többséget alkotni a helyi önkormányzatban, mivel utolsó lehetséges partnerét, a Mi – A Nép Hangját is elvesztette. A koalíciós tárgyalások zátonyra futottak, az ellenzék pedig tovább tiltakozott az elcsalt választások miatt. A fővárosban június 2-ára újabb helyi önkormányzati választásokat írtak ki.

Összegzés

A 2023. december 17-ei választások nem hoztak sem meglepetést, sem említésre méltó áttrendeződést a szerbiai politikában. Az SZHP listája magabiztosan újra megnyerte a választásokat, sőt egyedül parlamenti többségre tett szert. Az SZHP-n belüli megosztottságról szóló híresztelések ellenére Aleksandar Vučić elnök személye most is meghozta pártja győzelmét. A kis pártokból szerveződő egyesült ellenzék nem érte el a várt sikert, viszont erős frakciót fog küldeni a belgrádi parlamentbe. A Szerbia az erőszak ellen lista az elcsalt választások miatt újabb tüntetéseket tartott a Köztársasági Választási Bizottság székhelye előtt. A választások legnagyobb meglepetését a hagyományos szélsőjobboldali listák, mint

49 Stojanovic, Milica: European Parliament Urges International Investigation Into Serbian Election Fraud Claims. *BalkanInsight*, 2024. február 8. Letöltés helye: www.balkaninsight.com; letöltés ideje: 2024. 02. 25.

50 Brnabić: A nemzetközi vizsgálat egyenlő lenne a szuverenitás elvesztésével. *Szabad Magyar Szó*, 2024. február 21. Letöltés helye: www.szmsz.press; letöltés ideje: 2024. 02. 25.

a Nemzeti Gyülekezés bukása és az összeesküvéselemélet-hívő szélsőjobboldal felemelkedése jelentette. A Vajdasági Magyar Szövetség megtartotta pozícióját, sőt egy képviselővel többet fog küldeni Belgrádba. A VMSZ eredményváróján Pásztor Bálint, a párt megválasztott elnöke az eddigi irány folytatását jelölte ki. A VMSZ aligha fog letérni az elmúlt bő egy évtizedben kitaposott útról, a köztársasági és a tartományi képviselőházban az SZHP-vel fogja folytatni a közös munkát, és a tőle megszokott módon államtitkári pozíciókat fog kérni. Aleksandar Vučić államfő az eredményvárón és azóta többször is hangsúlyozta, hogy új parlamenti és tartományi választások 2027-ig nem lesznek. A következő megmérettetésre a pártok a 2024-es helyi önkormányzati választásokon számíthatnak.

Irodalomjegyzék

Könyvek, tanulmányok

Csergő, Zsuzsa – Goldgeier, James M.: Kin-State Activism in Hungary, Romania, and Russia: The Politics of Ethnic Demography. In: Mabry, Tristan James – McGarry, John – Moore, Margaret – O’Leary, Brendan: *Divided Nations and European Integration*. University of Pennsylvania Press: Philadelphia, 2013. 87–127.

Koller Boglárka – Ördögh Tibor: *Délkelet-Európa politikai rendszerei*. Dialóg Campus Kiadó: Budapest, 2017.

Horváth László: A parlamenti választási rendszerek nemzeti kisebbségi vonatkozásai a Nyugat-Balkánon – harminc éve a demokrácia árnyékában? *Kisebbségi Szemle*, 2020. 2 (6). 7–35.

Horváth László: Előrehozott parlamenti választások Szerbiában – erősödő ellenzék, magabiztos jobboldali győzelem. *Parlamenti Szemle*, 2022. 1 (7). 93–116.

Losoncz Alpár: Kritériumok mérlegelése a vajdasági (politikai) elitek teljesítményei kapcsán. In: Fedinec Csilla – Szarka László – Vizi Balázs: *Etnikai pártok Kelet-Közép-Európában, 1989–2014*. Gondolat Kiadó: Budapest, 2014. 332–375.

Molnár Csongor: Elhúzódó választások. köztársasági elnöki és előrehozott parlamenti választások Szerbiában. *Kisebbségi Szemle*, 2022. 3 (8). 77–96.

Salat Levente – Székely István Gergő: Az etnikai párt fogalma. In: Fedinec Csilla – Szarka László – Vizi Balázs: *Etnikai pártok Kelet-Közép-Európában, 1989–2014*. Gondolat Kiadó: Budapest, 2014. 25–78.

Szabó Zsolt: *A Nyugat-Balkán parlamentjei*. Gondolat Kiadó: Budapest, 2016.

Sajtó

Aleksandar Marton (LSV): Nije severna Srbija nego je Vojvodina. *Danas*, 2023. augusztus 17. Letöltés helye: www.danas.rs; letöltés ideje: 2024. 02. 02.

„A bűnnek nincs származása, sem nemzetisége”. *Pannon RTV*, 2013. június 26. Letöltés helye: www.pannonrtv.com; letöltés ideje: 2024. 02. 02.

Brnabić: A nemzetközi vizsgálat egyenlő lenne a szuverenitás elvesztésével. *Szabad Magyar Szó*, 2024. február 21. Letöltés helye: www.szmsz.press; letöltés ideje: 2024. 02. 25.

Dautovic, Mirko: Serbia's Elections – Defeat for Far Right, as well as Moderate Opposition. *BalkanInsight*, 2024. január 5. Letöltés helye: www.balkaninsight.com; letöltés ideje: 2024. 02. 02.

Dragojlo, Sasa: Second Mass Shooting in Two Days Stuns Serbia, Killing Eight. *BalkanInsight*, 2023. május 5. Letöltés helye: www.balkaninsight.com; letöltés ideje: 2024. 02. 03.

Dragojlo, Sasa: Serbian President Accepts Opposition Demand for New Polls in Capital. *BalkanInsight*, 2022. április 18. Letöltés helye: www.balkaninsight.com; letöltés ideje: 2024. 02. 02.

Dragojlo, Sasa: Serbian President, Ruling Party Won Elections. *BalkanInsight*, 2022. április 3. Letöltés helye: www.balkaninsight.com; letöltés ideje: 2024. 02. 02.

Grković, Branislav: Ostavka kao moralni čin: Da li Ružić i Dačić misle na to. *Vreme*, 2023. május 4. Letöltés helye: www.vreme.com; letöltés ideje: 2024. 02. 03.

Ilic, Vujo: Vucic Keeps Options Open With Serbia's new Govt. *BalkanInsight*, 2022. november 1. Letöltés helye: www.balkaninsight.com; letöltés ideje: 2024. 02. 02.

Ismert magyarok, akik támogatják a Vučić-rezsimet. *Szabad Magyar Szó*, 2023. december 10. Letöltés helye: www.szmsz.press; letöltés ideje: 2024. 02. 01.

Ivanji, Andrej: Protesti ispred RIK-a: Koji je plan? *Vreme*, 2023. december 20. Letöltés helye: www.vreme.com; letöltés ideje: 2024. 02. 03.

Kinevezték a VMSZ nyolc államtitkárát. *Szabad Magyar Szó*, 2022. november 4. Letöltés helye: www.szmsz.press; letöltés ideje: 2024. 02. 02.

Koludžija, Denis: Izbori za Skupštinu AP Vojvodine – najnevažniji sporedni izbori. *Autonomija*, 2023. december 3. Letöltés helye: www.autonomija.info; letöltés ideje: 2024. 02. 03.

Kosovo optužuje Milana Radoičića za napad na policiju. *Radio Slobodna Evropa*, 2023. szeptember 25. Letöltés helye: www.slobodnaevropa.org; letöltés ideje: 2024. 02. 03.

Minden szavazatot megszámláltak, 46,75 százalékon zártak a haladók. *Pannon RTV*, 2024. január 3. Letöltés helye: www.pannonrtv.com; letöltés ideje: 2024. 02. 02.

Novi plan Šolca i Makrona za Kosovo i Srbiju: Realnost ili spisak želja. *Vreme*, 2022. szeptember 23. Letöltés helye: www.vreme.com; letöltés ideje: 2024. 02. 03.

Pásztor a radikálisokról: Teljesen mellékes, hogy a Szerb Haladó Párt kiket rakott még a listájára. *Szabad Magyar Szó*, 2023. december 13. Letöltés helye: www.szmsz.press; letöltés ideje: 2024. 02. 02.

Pál Tamás: Öngyilkos lett egy magyar katona Koszovóban. *Telex*, 2023. július 7. Letöltés helye: www.telex.hu; letöltés ideje: 2024. 02. 03.

Predstavljena inicijativa „ProGlas”, građani se pozivaju da izađu na izbore. *RTV*, 2023. november 7. Letöltés helye: www.rtv.rs; letöltés ideje: 2024. 01. 01.

Serbia-Kosovo ID document row settled, says EU. *BBC*, 2022. augusztus 27. Letöltés helye: www.bbc.com; letöltés ideje: 2024. 02. 03.

Sikeressé gazdaságfejlesztési program valósult meg Adán. *Pannon RTV*, 2022. március 23. Letöltés helye: www.pannonrtv.com; letöltés ideje: 2024. 02. 02.

Stojanovic, Milica: European Parliament Urges International Investigation Into Serbian Election Fraud Claims. *BalkanInsight*, 2024. február 8. Letöltés helye: www.balkaninsight.com; letöltés ideje: 2024. 02. 25.

Tómó Margaréta: MNT-választás – csak egy magyar lista indul (?). *Szabad Magyar Szó*, 2022. november 25. Letöltés helye: www.szmsz.press; letöltés ideje: 2024. 02. 02.

Tóth-Szenesi Attila: Eltávolították Lázár János pálinkázós vajdasági videóját. *444*. 2023. december 2. Letöltés helye: www.444.hu; letöltés ideje: 2024. 02. 02.

Vučić: December 17-én választások lesznek! *Szabad Magyar Szó*, 2023. október 12. Letöltés helye: www.szmsz.press; letöltés ideje: 2024. 02. 02.

Webgráfia

A számok tükrében. VMSZ, 2023. május 3. Letöltés helye: www.vmsz.org.rs; letöltés helye: 2024. 02. 02.

A Vajdasági Magyar Szövetség választási programja (2023–2027). Letöltés helye: www.vmsz.org.rs; letöltés ideje: 2024. 02. 02.

Dr. Pásztor Bálint a VMSZ megbízott elnöke. VMSZ. 2023. november 5. Letöltés helye: www.vmsz.org.rs; letöltés ideje: 2024. 02. 02.

Folytatódik a vajdasági gazdaságfejlesztési program. *Magyarország Kormánya*, 2023. november 23. Letöltés helye: www.kormany.hu; letöltés ideje: 2024. 02. 01.

Izbori za narodne poslanike Narodne Skupštine Maj 2012. Republički zavod za statistiku: Beograd, 2012. Letöltés helye: www.stat.gov.rs; letöltés ideje: 2024. 02. 02.

Izbori za narodne poslanike Narodne Skupštine Mart 2014. Republički zavod za statistiku: Beograd, 2014. Letöltés helye: www.stat.gov.rs; letöltés ideje: 2024. 02. 02.

Izbori za narodne poslanike Narodne Skupštine April 2016. Republički zavod za statistiku: Beograd, 2016. Letöltés helye: www.stat.gov.rs; letöltés ideje: 2024. 02. 02.

Izbori za narodne poslanike Narodne Skupštine Jun 2020. Republički zavod za statistiku: Beograd, 2020. Letöltés helye: www.stat.gov.rs; letöltés ideje: 2024. 02. 02.

Izbori za narodne poslanike Narodne Skupštine 3 April 2022. Republički zavod za statistiku: Beograd, 2022. Letöltés helye: www.stat.gov.rs; letöltés ideje: 2024. 02. 02.

Izbori za narodne poslanike Narodne Skupštine 17 Decembar 2023. Republički zavod za statistiku: Beograd, 2023. Letöltés helye: www.stat.gov.rs; letöltés ideje: 2024. 02. 02.

Lokalni izbori Republika Srbija 2020. Republički zavod za statistiku: Beograd, 2020. Letöltés helye: www.stat.gov.rs; letöltés ideje: 2024. 02. 02.

Rezultati izbora. Republička izborna komisija. Letöltés helye: www.rik.parlament.gov.rs; letöltés ideje: 2024. 02. 02.

Stefanović, Marija – Vuković, Danilo: *Mreža političkih pritiska u centrima za socijalni rad*. Crta: Beograd, 2023. Letöltés helye: www.crta.rs; letöltés ideje: 2024. 02. 03.

Srpska Napredna Stranka Coka-Српска Напредна Странка Чока. Letöltés helye: www.facebook.com; letöltés ideje: 2024. 02. 02.

Ukupan izveštaj o rezultatima izbora za poslanike u skupštinu Automne Pokrajine Vojvodine, održan 17 Decembar 2023. godine. *Pokrajinska izborna komisija*, 2024. január 14. Letöltés helye: www.pik.skupstinavojvodine.gov.rs; letöltés ideje: 2024. 02. 03.